

la primera que --- farà lo que son senyor li manarà --- la tercera que no haurà temor de la mort per defendre dones e donzelles, la *república* e la Sancta Mare Sglésia» (Ag. III, 39.7); 'forma d'Estat sense monarca', en memòria de l'Estat romà, abans d'August, immortalitzat pels clàssics: Catalunya es constitueix en *república* sense rei, el 1641, presidida per Pau Claris, amb la protecció de Lluís XIII de França, després traïdor, còmplice de Madrid en la infame repartició de Catalunya. *Republicà* [Belv.]; *republicanisme* [SLitCos-ta, 1868]; *republicanitzar* [id.]. *Repúblic*, *republicana*, *-nalla*; *republicar* [DAG]; *antirepública*, *-nisme*.
 +*Revera* 'veritablement' cat.-ant., pres del ll *rē verā* 'per vera força de les coses': «los patrons contrahents sien --- obligats en béns e ---; si doncs no mostraran legitimament denant los Cònsols de la mar --- que tals cambis --- *revera* --- hajen servit, o haguessen a servir *revera* en espatxament --- de aquells navilis ---», Ordinacions dels Consellers de Bna, a. 1435 (1 altres dos testimonis del S. xv, en *Misc Fabra*, 20 168-9).

1 Fabra n'aplega molts testimonis medievals, en *Coord i Subord*, 25, començant per un de 1322: «ab consell --- que per *res* no posàs clams sinó contra los dits capitans -- » (Rubió, *DocCult* LXIV).

Rés, V. resar

Res, prefix que a manera de variant del prefix *re-* (afegint-se-li *es-*) s'anteposa a substantius i verbs, indicant la idea d'aproximació o renovament: com *resblanquir-se*, *rescabalar* (de *cabal* CAP), *rescanyar*, *resclarar* etc. *Resaigues* 'aigua bullida amb brisa, que fa un vi fluix' [1507: «vi *resaigues*: lora, vinum secundarium», Busa-N., s. v. *vi*; 1567, Vallès, Llobr., Seg.: DAG, AlCM], veg. *rere prim* a *RERE* +*Resbull* 'fer-vescència, agitació desficiosa': «un *resbull* de pensaments contraris *rebulliren* en mon cap», Verdaguier (*Escrts Inèdits*, Casac 1, 47).

Rescaldar 'escalfar amb caliu etc.': 'apagar les piles de carbó, en essent cuites, polvoritzant la terra que les cobreix' baix-empordanès (*Costumari de la Mancomunitat*, 1, § 613); *rescaldada* val. 'calor i rojor sobtada que va a la cara' (DAG.); *rescald* (Conca de Tremp, DAG): se'n fa «quan es llaura a mitja saó, quan plou una mica en llaurar» (DAG). Però s'usa sobretot en plural, *rescalds* (pron. *řaskáls*, alguns no tenen consciència que sigui plural); en singular «lo *rescald* del vostre enuig» 'irritació sorda', en article de Mn. J. Valls i Bofarull, a «La Veu del Montserrat», 1897, 52; *rescald*: ressol; alguna vegada s'aplica també al caliu en el Priorat (JBru, *Misc Folk* *Aràbia*, 157) A l'ALCat. figura en el mapa *caliu* (m. 73, 71) lo *řaskál* a les Escaldes d'Andorra i *řaskál* Camprodon, La Jonquera, Cadaqués, SFGuixols i Blanes; el rector de StAniol d'Aguja, fill de Beget, pron. *al řaskáls* (1927), insistia que no és el caliu sinó «cendra barrejada amb brasa»; «sempre hi ha, vora'l caliu, algun torrapà carregat amb una llesca monumental, un ansat de vi que s'escalfa, una arengada que's rosteix ---; s'ho parteixen com a bons germans y's torna a carregar el

torrapà, a omplena el tupí i a tirar sobre'l *rescals* una altra arengada», PBertrana (*Proses Bàrbares*, 131). De fet és, doncs, si fa no fa, el mateix que el cast. *rescoldo*, que també és alteració fonètica de *rescaldo*, com es diu en el Bierzo (GaRey), veg. CALDO (DCEC/DECH). És insostenible que vingui de *rescalçar* (AlCM). +*Rescaldins* 'petits trossos de carbó que es fan seguir quan es rescaldia' (*CostManc.* 1, § 614).

Rescobla (COBLA). *Resombra* 'penombra' Ribes (DAG; cita de RCaselles, *Sots Feréstecs*), que he sentit bastantes vegades pron. *řazómbra* en el N. del cat. or., per més que Montoliu (en publ. el DAG.) i AlCM escriguin bàrbarament *ressombra* com si fos derivat del castellanisme *sombra*: «no es veu prou, per la *řazómbra* que ens deixa el núvol».

Resa, V. *res* *Resada*, *resador*, *resadora*, V. *resar* *Resaigues*, V. *aigua* *Resamost*, V. *rere*

RESAR, pres del cast. REZAR (DCEC/DECH) que és descendent de RECITARE, normal segons la fonètica històrica d'aquell idioma. En català fou un castellanisme, de primer absolutament resistent, avui tolerat i segurament admissible, si bé cal preferir-li *pregar* o *orar*: s'introduí per obra dels predicadors botiflers i acastellanats que tant dominaren en els Ss. xvi-xviii, al mateix temps que altres castellanismes d'església, com *entregar*, *llaga* etc. Entre nosaltres no es documenta fins al DTo de 1647. Es fa notar, però, com Aribau refusa d'usar-lo, en la *Oda* («en llemosí al Senyor *pregava* cada dia»), i d'altra banda com hi cauen gent de caràcter poc genuí i molt influenciada pels predicadors: «se arreglà ab permís de Sa Santedat --- poderse *rezar* o cantar matines en la cathedral a --- l disabte --- de rams», Maldà (*Excurs*, p. 171); «ceremònies que deu observar el sacerdot en la celebració de la missa *rezada* conforme --- l missal Romàs ---», Cristòfol Fiol a. 1684 (JMBover, *BiEscrBal.* 1, 295): amb una *-z*- eloquent.

DERIV: *Resador* [Lab. 1840]; *resadora*; *rés* (1886, AlCM), d'altres *reso* *Resada* *Resera*. +*Resaura* f. ross. 'dona que viu de dir psalms màgics': «allí s'hi està una *řazárra*» (Casafabre, 1960).

Resarciment, *resarcir*, V. *sargir*, però en català no s'usa, ni fa cap falta, disposant de *rescabalar* *Resblanquir-se*, V. *blanc* i *res-* *Rescabalada*, *rescabaladament*, *rescabalar*, V. *cabal* (CAP) *Rescald*, *rescaldada*, *rescaldar*, *rescalfament*, *rescalfat*, *rescalfó*, *rescalfoll*, *rescaliu*, *rescals*, V. *cald* i *res-* *Rescanyar*, V. *canya* i *res-* *Rescanyit*, està per *rascanyit* de *rascar* encreuat amb *renyit*

RESCATAR, verb de creació paràhela a la de *recaptar* (CAPTAR, II, 538a36-b22) i de l'antic *regatar* (veg. REGATEJAR), però format amb el nostre prefix RES- (supra). □ 1.ª doc: c. 1330, Muntaner.

«Lo senyor rei --- donà per capità d'aquella gent misser Peregrí de Pati, un cavaller de Messina, e li féu liurar tanta de moneda que s pagassen los hòmens